

Terugblik op boerenopstand van 1994

Van doodskisten met de namen van bestuurders erop keek niemand op

Tekst: Johan Moes (NHD); foto's: eigen archief

Tractoren die autowegen blokkeren, kilometerslange files. Scheldende, tierende en huilende boeren. De kranten staan er bol van, maar er is eigenlijk niets nieuws onder de zon: 'De Zeeuw is een dief', schreeuwde een spandoek bij het boerenprotest in Noord-Holland in 1994. De 'dief' van toen en een 'boze boer' blikken terug op een roerige tijd.

Trekkers voor het provinciehuis aan de Dreef in Haarlem. Op 13 september 1994, dag waarop Provinciale Staten het omstreden streekplan vaststelden. Vergelijk de trekkers van toen met nu; de schaalvergroting in het agrarische bedrijf is niet aan deze voertuigen voorbij gegaan.

„Een roerige tijd was het zeker”, zegt Monnickendammer Friso de Zeeuw, destijds gedeputeerde met ruimtelijke ordening in zijn portefeuille. Hij is nu onder meer voorzitter van het Economisch Forum 'Holland boven Amsterdam', dat de ondernemersbelangen in de regio

behartigt. „Het boerenprotest was gericht tegen een nieuw streekplan waardoor boeren zich in hun bedrijfsvoering beperkt voelden: ze vreesden minder inkomsten en een waardedaling van hun land. Hun verzet was niet een kwestie van een paar dagen of weken. Hun acties, optochten, blokkades en manifestaties hebben al met al wel een half jaar geduurd.”

De Zeeuw was nog jong, begin veertig, en nog maar net gedeputeerde. „Ik was acht jaar wethouder geweest in Monnickendam waar het er ook niet altijd even rustig aan toe was gegaan en ik was dus wel wat gewend. Maar die periode als gedeputeerde heb ik toch als bijzonder spannend ervaren. En tijdens de discussie over het streekplan heb ik ook wel wat slapeloze nachten gehad. Terugkijkend was het een geweldig mooie tijd en erg leerzaam.”

Maar ook zo anders dan nu, herinnert veehouder Simon Ruiter uit Grootshermer zich. „Wat me altijd is bijgebleven is dat in één van die tractordemonstraties een boer meereed die vier doodskisten op een kar had gezet met daarop de namen van de gedeputeerden. Dat vonden die bestuurders natuurlijk niet leuk, maar het was ludiek bedoeld en er was niemand die er echt over viel. Het toont aan hoe Nederland sindsdien is gepolariseerd. De wereld was een stuk onschuldiger toen. Als je tegenwoordig zoiets doet met doodskisten, wordt er aangifte tegen je gedaan en moet je voor de rechter verschijnen. Maar toen was er niemand die het serieus nam en het werd al helemaal niet opgevat als een bedreiging.”

Kop van jut

Toch waren de protesten en de emoties niet minder heftig dan vandaag de dag. Er was een grote manifestatie in een sporthal in De Goorn, die afgeladen vol was met boze boeren. Gedeputeerde De Zeeuw was er ook.

Deze foto dateert van 10 februari 1994, in sporthal De Goorn. Links zien we Wim Schermerhorn, voorzitter van deze massale protestmeeting tegen het provinciale streekplan Noord-Holland-Noord. Rechts gedeputeerde Friso de Zeeuw. Met het bord staat Isabel van der Star.

„Hij was wel een beetje een mannetje in die tijd en de manier waarop hij zich uitdrukte, viel niet altijd in goede aarde en daarmee gooide hij nog wel eens wat olie op het vuur”, vervolgt Ruiters. „Maar hij kwam wel naar de sporthal, waar hij zwaar de kop van jut was. Hij werd uitgejoeld en kwam nauwelijks aan het woord. Aan het eind van het liedje gingen we met elkaar in overleg en toch weer met elkaar om tafel om te praten. Het was een tijd waarin het gewoon werd gevonden dat mensen opkwamen voor hun rechten. En soms op een fanatieke manier. In die tijd deed iedereen dat. We hadden natuurlijk de grote demonstraties gehad tegen kernwapens, maar ook de krakersrellen en dit soort boerenprotesten. Daar was onder de bevolking acceptatie en begrip voor. Veel meer dan nu, denk ik wel eens.”

Het 'Vrij agrarisch ondernemerschap' werd al in 1994 te grave gedragen

„Op persoonlijk vlak ging het er inderdaad stevig aan toe soms”, zegt De Zeeuw. „Die doodskisten, maar ook de spandoeken met teksten als 'De Zeeuw is een dief'. In de ogen van de boeren was ik degene die ze bestal van een deel van hun inkomen. Ik herinner me ook een spandoek met de tekst 'Stalin aan de Dreef' (het adres van het provinciehuis in Haarlem, red.). Het zou nu allemaal heel omstreden zijn. En destijds is ook wel de vraag gesteld of zo'n vergelijking met Stalin wel kon: die man heeft miljoenen mensen de dood ingejaagd. Maar ik vond het wel kunnen en heb er nooit zwaar aan getild. Het past in een discussie. Politiek is ook persoonlijk, was toen mijn stelling en zo zie ik het eigenlijk nog steeds.”

„In de manier waarop tegen dat soort uitingen tegenwoordig wordt aangekeken, hebben volgens mij de sociale media een belangrijke rol gespeeld. Die werken in dit soort discussies alleen maar escalierend. Als je de discussie van toen vertaalt naar nu, dan zouden de sociale media alleen maar polariserend hebben gewerkt en niks, nul komma nul, inhoudelijks aan het debat hebben toegevoegd.”

Lariekoek

„Overigens bleef in 1994 het verzet beperkt tot dat soort kreten en die actie met de doodskisten: ik ben nooit persoonlijk aangevallen, heb geen boze boeren aan de deur gehad en geen mest op de stoep. In die zin waren de grenzen volstrekt duidelijk. We bleven met elkaar in gesprek en we respecteerden elkaar.

De gedeputeerde in discussie met boerenvoorman Jan Franzen (13 september 1994). Links PvdA-statenlid Jan Wentink. De demonstratieve uitingen waren stevig en soms persoonlijk. Maar de privésfeer werd geëerbiedigd en van bedreigingen was geen sprake. En wij bleven met elkaar in gesprek.

Ik ben in die hele discussie  n keer echt boos geweest. Gedeputeerde Staten hadden in het streekplan wat concessies gedaan om tegemoet te komen aan de wensen van de boeren. Die werden door de boeren zelf afgedaan als 'cosmetische aanpassingen'. Daar was ik kwaad over en noemde dat 'lariekoek'. Dat woord paste in het taalgebruik dat toen gebezigd werd, vond ik, maar juist vanwege die term kreeg ik die boeren weer over me heen."

Een zesje

De boerenopstand van 1994 is uiteindelijk niet voor niets geweest, zegt veehouder Ruiter. „Veel van de beperkingen die boeren volgens het ontwerp van het streekplan opgelegd zouden krijgen, verdwenen van tafel en ik denk dat veel boeren wel het idee hebben gehad dat ze de strijd voor een belangrijk deel hadden gewonnen." De Zeeuw ziet het wat anders : „Mooi dat we die indruk hebben kunnen wekken. Als ik de berichten van toen er nog eens op nalees, zie ik dat men maar zeer gematigd tevreden was: 'Het streekplan krijgt nu een zesje', zei  n van de voormannen. Maar net een voldoende."

